

Anmeldelser

Walter Carlsnaes, *Energy Vulnerability and National Security. The Energy Crises, Domestic Policy Responses and the Logic of Swedish Neutrality*, London: Pinter Publishers, 1988, 136 s., £ 24,00.

Som forfatteren selv gør opmærksom på i sit forord, er dette hans »premier stab at policy analysis« (p. vii), efter at han i mange år fortrinsvis har beskæftiget sig med de filosofiske og teoretiske aspekter af (udenrigs)politik, senest i den vellykkede *Ideology and Foreign Affairs* med den karakteristiske undertitel *Problems of Comparative Conceptualization* (1986).

Carlsnaes har dog ikke mistet interessen for begrebs- og teoridrøftelse, selvom rammen denne gang er en empirisk undersøgelse af Sveriges reaktion på oliekriserne efter 1973 og disses implikationer for svensk sikkerhedspolitik. Det er disse overordnede overvejelser, der er bogens hovedkvalitet, men den rummer samtidig en udmærket analyse af svensk energipolitik.

Bogen falder i fire hovedkapitler. I kapitel 2 gives en kort diskussion af sårbarhedsbegrebet, ligesom hovedtrækkene i den internationale respons på oliekriserne bliver præsenteret, herunder de vestlige landes oprettelse af IEA (*International Energy Agency*). I kapitel 3 gennemgås noget nøjere udviklingen af svensk energipolitik efter oliekrisen. Adskillige interessante momenter fremdrages i den forbindelse. For det første, at Sverige faktisk længe før oliekrisen havde en egentlig energipolitik, som oprindeligt satsede på vandkraft, men i 1950'erne suppleredes med et omfattende kerneenergi-program. For det andet gennemførtes efter 1973 et ganske vellykket energispareprogram, der dels reducerede det totale energiforbrug, dels førte til en mindsket afhængighed af olie. For det tredje deltog Sverige fuldt ud i IEA's programmer, blandt andet vedrørende oplagring af olie. Og for det fjerde førte en traumatisk indenrigspolitisk konflikt til en beslutning om afvikling af svensk kernekraft, hvor det før oliekrisen var planlagt, at den skulle overtage en stadig større del af energiforsyningen. Men var den svenske respons tilstrækkelig? Det har været den almindelige vurdering i Sverige, men Carlsnaes er ikke sikker. For efter hans opfattelse kan dette spørgsmål ikke besvares, før effekten på Sveriges neutralitetspolitik er blevet vurderet.

Carlsnaes gennemfører derfor i kapitel 4 en længere analyse af neutralitetspolitikken og dens forudsætninger. Selvom meget af analysen foretages på det begrebsmæssige plan, er den ikke blot teoretisk interessant, men også i høj grad policy-relevant. Carlsnaes' begrebsdiskussion, for eksempel af centrale begreber som magt, indflydelse, autonomi og suverænitet, er som altid både skarpsindig og pædagogisk; men samtidig får han også sagt en del ting, der går centralt ind i den svenske debat om alliancefriheden. Specielt placerer han sig i opposition til »doktrin-teoretikere« som Katarina Brodin (»acute international relations scholar turned Foreign Office mandarin«) (s. 92), for hvem den svenske neutralitets tro-

Anmeldelser

Walter Carlsnaes, *Energy Vulnerability and National Security. The Energy Crises, Domestic Policy Responses and the Logic of Swedish Neutrality*, London: Pinter Publishers, 1988, 136 s., £ 24,00.

Som forfatteren selv gør opmærksom på i sit forord, er dette hans »premier stab at policy analysis« (p. vii), efter at han i mange år fortrinsvis har beskæftiget sig med de filosofiske og teoretiske aspekter af (udenrigs)politik, senest i den vellykkede *Ideology and Foreign Affairs* med den karakteristiske undertitel *Problems of Comparative Conceptualization* (1986).

Carlsnaes har dog ikke mistet interessen for begrebs- og teoridrøftelse, selvom rammen denne gang er en empirisk undersøgelse af Sveriges reaktion på oliekriserne efter 1973 og disses implikationer for svensk sikkerhedspolitik. Det er disse overordnede overvejelser, der er bogens hovedkvalitet, men den rummer samtidig en udmærket analyse af svensk energipolitik.

Bogen falder i fire hovedkapitler. I kapitel 2 gives en kort diskussion af sårbarhedsbegrebet, ligesom hovedtrækkene i den internationale respons på oliekriserne bliver præsenteret, herunder de vestlige landes oprettelse af IEA (*International Energy Agency*). I kapitel 3 gennemgås noget nøjere udviklingen af svensk energipolitik efter oliekrisen. Adskillige interessante momenter fremdrages i den forbindelse. For det første, at Sverige faktisk længe før oliekrisen havde en egentlig energipolitik, som oprindeligt satsede på vandkraft, men i 1950'erne suppleredes med et omfattende kerneenergi-program. For det andet gennemførtes efter 1973 et ganske vellykket energispareprogram, der dels reducerede det totale energiforbrug, dels førte til en mindsket afhængighed af olie. For det tredje deltog Sverige fuldt ud i IEA's programmer, blandt andet vedrørende oplagring af olie. Og for det fjerde førte en traumatisk indenrigspolitisk konflikt til en beslutning om afvikling af svensk kernekraft, hvor det før oliekrisen var planlagt, at den skulle overtage en stadig større del af energiforsyningen. Men var den svenske respons tilstrækkelig? Det har været den almindelige vurdering i Sverige, men Carlsnaes er ikke sikker. For efter hans opfattelse kan dette spørgsmål ikke besvares, før effekten på Sveriges neutralitetspolitik er blevet vurderet.

Carlsnaes gennemfører derfor i kapitel 4 en længere analyse af neutralitetspolitikken og dens forudsætninger. Selvom meget af analysen foretages på det begrebsmæssige plan, er den ikke blot teoretisk interessant, men også i høj grad policy-relevant. Carlsnaes' begrebsdiskussion, for eksempel af centrale begreber som magt, indflydelse, autonomi og suverænitet, er som altid både skarpsindig og pædagogisk; men samtidig får han også sagt en del ting, der går centralt ind i den svenske debat om alliancefriheden. Specielt placerer han sig i opposition til »doktrin-teoretikere« som Katarina Brodin (»acute international relations scholar turned Foreign Office mandarin«) (s. 92), for hvem den svenske neutralitets tro-

værdighed først og fremmest er en funktion af »consistency in expressed intentions« (s. 94), dvs. af en deklatorisk politik. Efter Carlsnaes' opfattelse afhænger troværdigheden ikke så meget af, hvad Sverige siger, men af, hvad man gør og kan med hensyn til at overbevise supermagterne om, at Sverige ikke vil lade modparten anvende svensk område imod dem. Eller som han udtrykker det: svensk neutralitets troværdighed er et ontologisk, ikke et epistemologisk fænomen.

Carlsnaes er hermed nået frem til bogens pointe, som er, at mens svensk energipolitik på rent indenrigspolitiske præmisser har været et rimeligt svar på energisårbarheden, har den samtidig været med til at svække troværdigheden af svensk neutralitetspolitik. Carlsnaes tvivler i øvrigt også på, at Sverige har købt sig en *tilstrækkelig* forsikring mod de økonomiske konsekvenser af fremtidige oliekriser, idet han anser oliemarkedet for grundlæggende ustabilt. I denne forbindelse anser han Sveriges afhængighed af IEA for både forsyningsmæssigt og udenrigspolitisk farlig. Forsyningsmæssigt, fordi IEA ikke hidtil har været og heller ikke i fremtiden kan være en garant for en retfærdig og tilstrækkelig forsyning i en krise, og udenrigspolitisk, fordi IEA er led i det bipolarøst-Vest-system. Sveriges deltagelse i og afhængighed af IEA svækker derfor tendentielt den ene supermagts (Sovjetunionens) tro på svensk autonomi i en ny oliekrise.

På dette punkt er kritikken af energipolitikken klar og tydelig, mens den er mere uklar, hvad angår den »interne« energipolitik. Her kritiserer han implicit miljøhensynets overordnede betydning: »The ecology issue seemed to have become so important that it effectively squashed any serious consideration of its effects on foreign policy« (s. 120). Men ellers er denne diskussion ganske kortfattet.

Det er en virkelig interessant og tænksom bog, Walter Carlsnaes har skrevet. Men han kunne måske have gjort lidt mere ud af nogle af de generelle perspektiver, som hans analyse aktualiserer. For det første beskæftiger han sig kun med ét aspekt af relationen mellem energisårbarhed og national sikkerhed, nemlig det politisk-diplomatiske. Der er også en vigtig militær side, som ikke bliver analyseret. For det andet rejser hans analyse og specielt hans afsluttende argumentation spørgsmålet om foreneligheden mellem neutralitet og interdependens. Er det i det hele taget muligt at overholde de strenge neutralitetskrav, som Carlsnaes stiller op, i en verden, hvor den gensidige afhængighed bliver stadig mere udtalt? Dvs. er svensk neutralitet fortsat mulig i dens hidtidige definition? Dette afgørende spørgsmål giver hans analyse ikke svar på.

Nikolaj Petersen
Institut for Statskundskab

Metin Heper & Ahmet Evin (eds.), *State, Democracy and the Military: Turkey in the 1980s*, Berlin/New York: de Gruyter, 1988, 256 s., \$ 49.95.

With its distinct rich cultural and historical traditions it is easy to forget that part of Turkey lies within Europe. Politically however Turkey is not in that part of Eu-